

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28. 06. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. С. 141
2. Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 року № 18-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04> (дата звернення: 11.01.2020).
3. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
4. Селіванов В. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права в системі права України. *Право України*. 1996. № 12. С. 30–37.
5. Жаровська І.М. Публічні та приватні інтереси у механізмі сучасної державної влади. *Науковий вісник Чернівецьк. ун-ту. Серія «Правознавство»*. 2010. Вип. 525. С. 33–37.
6. Конфуций. Луньюй. Изречения ; сост. В.В. Юрчук. Москва : Современное слово, 2004. С. 100.
7. Інформаційна культура в Україні: правовий вимір : монографія ; за ред. К.І. Белякова. Київ : КВІЦ, 2018. 169 с.
8. Організаційно-правові засади професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ України / В.С. Венедиктов та ін. Харків : НУВС, 2003. 212 с.
9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 11.11.2020).

КОСТАН О. В.,аспірант кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
(ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»)

УДК 342.9.01:351.79+556.38

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.1-2.6>**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ВИКОРИСТАННЯ ТЕПЛОЕНЕРГЕТИЧНИХ ВОД В УКРАЇНІ**

У статті розкривається сутність адміністративно-правового регулювання використання теплоенергетичних вод в Україні. Автором наведено види нормативно-правових актів щодо водокористування використання теплоенергетичних вод; обґрунтовано проблемні аспекти даної проблеми. Наведено, що у разі наявності мети використання самих теплоенергетичних вод за умови, визначені у Водному кодексі України, їх використання буде вважатися спеціальним. Вивчено окремі особливості застосування окремих норм законодавства: водного, земельного, цивільного та про надра. Деталізовано, що законодавство щодо використання теплоенергетичних вод визначає пільговий режим використання такого виду вод у тому випадку, якщо додержуються умови, визначені Кодексом України про надра. Автором зосереджено увагу на тому, що екологічна безпека під час видобутку теплоенергетичних вод, нафти і газу знаходиться під контролем екологічних органів уже на стадії видачі дозволів на здійснення такої сфери діяльності. У статті визначено, що можливе також

здійснення екологічної експертизи в процесі проектування здійснення геологорозвідувальних робіт на ділянках природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, а також історико-культурного призначення. Відзначимо, що на надрокористувачів покладено обов'язок ліквідації аварійних викидів газу, нафти чи пластової води зі свердловин, крім того, вони мають укласти зі спеціалізованими підрозділами щодо запобігання та ліквідації відкритих нафтових і газових фонтанів угоди щодо здійснення ними інспекційно-профілактичних і аварійних робіт. Автором зазначено, що адміністративно-правове законодавство, поряд із тим, що воно визначає відносини у напрямі застосування та охорони теплоенергетичних водних об'єктів, має забезпечувати права громадян на чисту воду і належне водне середовище, підтримку правильних умов тепло- і водокористування тощо. Обґрунтовано, що натепер стан тепло- і водопостачання та самої питної води на певних територіях України є незадовільним.

Ключові слова: теплоенергетика, держава, водопостачання, реалізація, допомога, розвиток, регулювання, проблеми.

Kostan O. V. Problematic aspects of administrative and legal regulation of the use of heating energy waters in Ukraine

The article reveals the essence of the administrative and legal regulation of the use of thermal energy in Ukraine. The author presents the types of legal acts on water use of heat energy; problematic aspects of this problem are substantiated. It is stated that in case of the purpose of using the thermal energy water itself under the conditions specified in the Water Code of Ukraine, their use will be considered special. Some peculiarities of application of separate rules of the law are studied: water, land, civil and subsoil.

It is detailed that the legislation on the use of thermal energy water determines the preferential regime for the use of this type of water if the conditions set out in the Code of Ukraine on subsoil are met. The author focuses attention on the fact that ecological safety during the extraction of thermal power water, oil and gas is under the control of environmental authorities already at the stage of issuing permits for the implementation of such sphere of activity. The article determines that it is also possible to carry out ecological expertise in the process of designing the implementation of geological prospecting in the areas of nature conservation, health, recreational, as well as historical and cultural purpose.

It should be noted that for subsoil users it is obliged to eliminate the emergency emissions of gas, oil or reservoir water from wells, in addition, they must conclude with the specialized units for the prevention and elimination of open oil and gas fountains agreements for the implementation of inspection and prophylactic. The author states that administrative law, in addition to defining relations in the direction of use and protection of thermal energy water bodies, it should ensure the rights of citizens to clean water and proper water environment: maintaining the right conditions of heat and water use, etc. It is substantiated that the current state of heat and water supply and drinking water in certain territories of Ukraine is unsatisfactory.

Key words: thermal power engineering, state, water, realization, problem, help, development, regulation, problems.

Вступ. Натепер використання та охорона теплоенергетичних вод є дуже складним проблемним аспектом. Важкі проблеми екологічної ситуації теплоенергетичних водних ресурсів є актуальними для всіх водних басейнів України, оскільки більшість поверхневих та підземних вод України забруднені або засмічені. Зокрема, саме тому в Головних напрямках державної політики України у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та дотримання екологічної безпеки наведені найважливіші проблемні аспекти належного

використання та охорони теплоенергетичних водних ресурсів, які зводяться до надлишкового антропогенного навантаження на водні об'єкти, значного забруднення водних об'єктів, недосконалості економічного механізму і системи управління водокористуванням та охороною вод, відсутності належного моніторингу екологічного стану акваторій Чорного та Азовського морів, відповідної якості питної та стічних вод. Україна є енергозалежною державою. Значно це прослідковується після підписання у 2009 році з Газпромом нових угод, у зв'язку з чим наша держава щорічно втрачає мільярди доларів.

Проблемні питання адміністративно-правового регулювання використання теплоенергетичних вод були предметом дослідження низки науковців. Серед учених, які досліджували окремі аспекти цієї проблеми, доцільно виокремити праці О.Р. Листопада, Є.В. Мислюка, В.К. Попова, М.В. Краснова, Г.П. Трегубенка та інших вчених.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз проблемних аспектів адміністративно-правового регулювання використання теплоенергетичних вод в Україні. Основними завданнями автор визначає: проаналізувати підстави та передумови утворення проблемних аспектів адміністративно-правового регулювання використання теплоенергетичних вод; з'ясування основних шляхів вирішення проблемних аспектів адміністративно-правового регулювання використання теплоенергетичних вод.

Результати дослідження. Одним із засобів реагування на недобросовісне відношення до використання теплоенергетичних вод на шкоду навколишньому природному середовищу є передбачене Законом України «Про нафту і газ» надання спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами. Користування нафтогазоносними надрами, пошук і розвідка родовищ нафти і газу, їх експлуатація, спорудження та експлуатація підземних сховищ для зберігання нафти і газу здійснюються лише за наявності спеціальних дозволів на користування нафтогазоносними надрами, що надаються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання надр та теплоенергетичних вод, на умовах, визначених чинним законодавством [8, с. 108].

Одним із принципів надання таких дозволів є погодження спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з геологічного вивчення та забезпечення раціонального використання теплоенергетичних вод умов конкурсів по кожній ділянці нафтогазоносних надр з органами місцевого самоврядування, центральним органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, природних ресурсів, а на користування нафтогазоносними надрами з метою промислового розроблення – з чітко визначеним уповноваженим органом виконавчої влади з питань державного гірничого нагляду. Відзначимо, що екологічна безпека під час видобутку теплоенергетичних вод, нафти і газу знаходиться під контролем екологічних органів уже на стадії видачі дозволів на здійснення такої сфери діяльності.

На нашу думку, під час видобутку нафти і газу законодавець регламентував чіткі правила землекористування для даної мети. Ст. 19 Закону України «Про нафту і газ» визначила, що ділянки, на які подані окремі дозволи на користування нафтогазоносними надрами, мають обмежуватися певною площею і глибиною, розміри ділянки нафтогазоносних надр, яка виділяється для видобування нафти і газу, має відповідати розміру родовища. Найбільша площа ділянок, які виділяються для геологічного вивчення нафтогазоносних надр, не може бути більшою 500 квадратних кілометрів, для ділянок Чорного моря не може бути більшою 1000 квадратних кілометрів [6, с. 11].

Закон України «Про нафту і газ» навіть передбачив спеціальний розділ щодо охорони довкілля, в якому викладено три статті, що спрямовуються на визначення відносин, пов'язаних з безпечним користуванням нафтогазоносними надрами та ліквідацією наслідків аварій у нафтогазовій галузі виробництва. Суб'єкти господарської діяльності незалежно від форми власності, що реалізують процедуру користування нафтогазоносними надрами, видобуток, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію нафти, газу та продуктів їх переробки, як наведено в ч. 1 ст. 45 визначеного вище правового акту, мають додержуватися

норм законодавства про охорону довкілля, нести відповідальність за його порушення і реалізувати технічні, організаційні заходи, спрямовані на зменшення шкідливого впливу щодо нього [6, с. 12].

Можливе також здійснення екологічної експертизи в процесі проектування здійснення геологорозвідувальних робіт на ділянках природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, а також історико-культурного призначення. Як зазначає Є.В. Мислюк, на надрокористувачів покладено обов'язок ліквідації аварійних викидів газу, нафти чи пластової води зі свердловин, крім того, вони мають укладати зі спеціалізованими підрозділами щодо запобігання та ліквідації відкритих нафтових і газових фонтанів угоди щодо здійснення ними інспекційно-профілактичних і аварійних робіт [4, с. 101].

Як зазначають В.К. Попов та М.В. Краснова, в аспекті адміністративно-правового регулювання для забезпечення безпеки населення, що проживає в межах знаходження об'єктів нафтогазової галузі, наявні охоронні та санітарно-захисні зони, розміри і порядок використання яких наведено чинним законодавством та проектами цих об'єктів. Даний закон також визначає діяння, якими порушується законодавство, що обґрунтовує діяльність у нафтогазовій галузі, та за котрі законодавством наведена юридична відповідальність, у тому числі й адміністративна [7, с. 11].

Досліджуючи відомості про перші кроки щодо вирішення енергетичних проблем в Україні із застосуванням власних корисних копалин, необхідно зазначити, що всі вони потребують екологічної експертизи і правового захисту навколишнього природного середовища, серед яких правоохоронні норми адміністративного права займають найголовніше місце. Слід також запропонувати і прийняти нові норми Кодексу України про адміністративні правопорушення, які б передбачали адміністративну відповідальність за порушення, спрямовані на екологічну безпеку у зв'язку з видобутком нових енергоносіїв. З вищезазначеними проблемними аспектами, які недостатньо ще вирішені в Україні, постає проблемне питання щодо охорони теплоенергетичних вод. Теплоенергетичні водні ресурси також вимагають адміністративно-правової охорони й участі в ній правоохоронних органів [3, с. 12].

Адміністративно-правове законодавство, крім того, що воно визначає відносини у напрямі застосування та охорони теплоенергетичних водних об'єктів, має забезпечувати права громадян на чисту воду і належне водне середовище: підтримку правильних умов тепло- і водокористування; якість поверхневих і підземних вод у стані, що відповідає санітарним і екологічним вимогам; захист водяних об'єктів від забруднення, засмічення і виснаження; запобігання і ліквідації шкідливого впливу вод, а також збереження біологічної розмаїтості тепло- і водяних екосистем. Натепер стан тепло- і водопостачання та самої питної води на певних територіях України є незадовільним. І це незважаючи на те, що держава багато чого робить для покращення ситуації.

Висновки. Адміністративно-правові аспекти регулювання використання теплоенергетичних вод в Україні, а отже, і відповідальність за порушення теплоенергетичного законодавства мають свої особливості, зумовлені особливим значенням природних об'єктів, неможливістю швидкого відтворення, факторами, що спричиняють шкоду, віддаленістю прояву екологічної шкоди в часі та просторі. Умовою юридичної відповідальності є наявність у законі вказівки про застосування певних заходів відповідальності за протиправну поведінку щодо використання теплоенергетичних вод. Підставою притягнення до адміністративно-правової відповідальності щодо використання теплоенергетичних вод є екологічне адміністративне правопорушення, тобто протиправне, винне, суспільно шкідливе або суспільно небезпечне діяння, яке впливає на визначений екологічний правопорядок і спричиняє шкоду навколишньому природному середовищу, за здійснення якого законодавством передбачено юридичну відповідальність. Отже, адміністративно-правова відповідальність щодо довкілля визначається в чотирьох трактуваннях: як адміністративно-правовий примус щодо реалізації визначених у законодавстві вимог; як правовідношення, що виникають між державою та правопорушником у цій сфері; як правовий інститут, що реалізує види, засоби і порядок застосування уповноваженими органами примусових заходів впливу

на правопорушників у даній галузі; як обов'язок здійснювати чітко визначені приписи і нести несприятливі наслідки.

Одним із найвідоміших видів відповідальності у сфері охорони навколишнього природного середовища, в тому числі й у сфері теплоенергетичних вод, є адміністративна відповідальність. Цей вид відповідальності є оперативним та ефективним засобом реагування на правопорушників, застосовується, як правило, в адміністративному порядку, інколи – в судовому, її застосування не вимагає підрахунку збитків, суть полягає в застосуванні до порушників екологічного законодавства адміністративно-правових санкцій. Водночас більшість правопорушників екологічного законодавства не є злісними, тому їх не можна вважати суспільно небезпечними.

Список використаних джерел:

1. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. № 123/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2020).
2. Кодекс України Про надра від 27 липня 1994 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2020).
3. Листопад О. Шукаємо чисту криницю. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 54. 22 березня. С. 12–15.
4. Мислюк Є.В., Мислюк О.О., Столяренко Г.С. Вплив технологічних факторів на екологічну безпеку теплоенергетичних установок. *Вісник ЧДТУ*. 2009. № 3. С. 101–106.
5. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.01.2020).
6. Про нафту і газ : Закон України від 12.07.2001 р. № 2665-ІІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.01.2020).
7. Попов В.К., Краснова М.В. Правовий режим використання, відтворення та охорони вод в Україні. Екологічне право: Особлива частина : підруч. для студ. юрид. вузів і фак. : Повний академічний курс. Київ : Істина, 2001. 356 с.
8. Трегубенко Г.П. Вплив теплоенергетичних установок на реалізацію правової охорони атмосферного повітря в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2013. № 16. С. 108–111.

